

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 2016

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΑΞΗ: Β΄ Γυμνασίου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: Δευτέρα, 13 Ιουνίου 2016

ΧΡΟΝΟΣ: 2 ώρες

- ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ:** α) Επιτρέπεται να γράψετε με μπλε ή μαύρο μελάνι.
 β) Δεν επιτρέπεται η χρήση διορθωτικού.
 γ) Οι ερωτήσεις να απαντηθούν στα φύλλα εξέτασής σας.

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από έξι (6) σελίδες

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 4)

Να απαντήσετε **ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ** και στις **ΔΥΟ (2)** ερωτήσεις.
 Κάθε ερώτηση βαθμολογείται με **δύο (2)** μονάδες.

1. Να γράψετε στα φύλλα εξέτασής σας τους αριθμούς της στήλης Α΄ και δίπλα από τον καθένα το γράμμα της στήλης Β΄ που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.
 Προσοχή: Στη στήλη Α΄ περισεύει ένα στοιχείο. **(μον. 4x0,5=2)**

ΣΤΗΛΗ Α΄			ΣΤΗΛΗ Β΄
1.	Ραφομάτης	A.	Υγρόν πυρ
2.	Θεοδόσιος Α΄	B.	Μυριόβιβλος
3.	Καλλίνικος	Γ.	Αποστάτης διοικητής
4.	Φώτιος	Δ.	Ιδρυτής του Ισλάμ
5.	Μωάμεθ		

2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι ορθό ή λάθος γράφοντας στα φύλλα εξέτασής σας τη λέξη «ορθό» ή «λάθος» δίπλα από το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση. **(μον. 4x0,5=2)**

α) Ένας από τους βασικότερους παράγοντες εξάπλωσης των Αράβων κατά τον 7^ο αι. μ.Χ. ήταν η εξάντληση των Βυζαντινών και των Περσών λόγω της μακροχρόνιας πολεμικής σύγκρουσης μεταξύ τους.

β) Η Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος (431 μ.Χ.) αναγνώρισε την Εκκλησία της Κύπρου ως ανεξάρτητη και αυτοκέφαλη.

γ) Η Εικονομαχία έληξε το 726 μ.Χ. με νίκη των εικονομάχων και απαγόρευση της λατρείας των εικόνων.

δ) Ο Βασίλειος Β΄ το 965 μ.Χ. συνέτριψε τους Βουλγάρους στη μάχη του Ματζικέρτ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 6)

Να απαντήσετε σε **ΔΥΟ (2) ΜΟΝΟ** από τις πιο κάτω ερωτήσεις.
Κάθε ερώτηση βαθμολογείται με τρεις (3) μονάδες.

1. Να γράψετε κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω:

- α) Μάχη στο Μυριοκέφαλο της Φρυγίας, 1176 μ.Χ. (αντίπαλοι στρατοί, αποτέλεσμα, μια (1) συνέπεια) **(μον. 1)**
- β) Θέματα (ορισμός, λόγος δημιουργίας τους, στρατιωτόπια) **(μον. 1)**
- γ) Σταυροφορίες (ορισμός, δύο (2) παράγοντες που επηρέασαν τη διαμόρφωσή τους) **(μον. 1)**

2. α) Να αναφέρετε τρία (3) μέτρα που πήρε ο Κωνσταντίνος Α΄ για να ανορθώσει τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία η οποία βρισκόταν σε κατάσταση παρακμής. **(μον. 1,5)**

β) Ποια ήταν η στάση του Κωνσταντίνου Α΄ απέναντι στον χριστιανισμό; Να αναφέρετε δύο (2) ενέργειες της θρησκευτικής πολιτικής του. **(μον. 1,5)**

3. α) Ποιο χαρακτήρα είχαν οι εκστρατείες του Ηρακλείου εναντίον των Περσών και γιατί; **(μον. 1)**

β) Ποια μάχη έκρινε το αποτέλεσμα των εκστρατειών αυτών; **(μον. 0,5)**

γ) Να αναφέρετε δύο (2) ενέργειες του Ηρακλείου που φανερώνουν τι πέτυχε με τη συγκεκριμένη μάχη. **(μον. 0,5)**

δ) Να αναφέρετε δύο (2) από τους παράγοντες που συνέβαλαν στη νίκη του Ηρακλείου κατά των Περσών. **(μον. 1)**

Να απαντήσετε σε **ΔΥΟ (2) ΜΟΝΟ** από τις πιο κάτω ερωτήσεις.
Κάθε ερώτηση βαθμολογείται με τρεις (3) μονάδες.

1.

Η Βενετία εξαγόρασε τη βοήθεια που προσέφερε με υψηλό τίμημα. Με τη συνθήκη του Μαΐου του 1082 μ.Χ. ο δόγης της Βενετίας εξασφάλισε για τον εαυτό του και για τους διαδόχους του τον τίτλο του «πρωτοσεβαστού» με ανάλογη ετήσια χορηγία, ο πατριάρχης του Crado στην Ιταλία τον τίτλο του «υπερτίμου» και η εκκλησία της Βενετίας μία ετήσια τιμητική χορηγία από είκοσι λίτρες χρυσού, κυρίως όμως το ναυτικό κράτος εξασφάλισε εξαιρετικά εμπορικά πλεονεκτήματα. Οι Βενετοί ήταν ελεύθεροι στο εξής να ασκούν το εμπόριο με παντός είδους εμπορεύματα σε όλες τις περιοχές της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ακόμη και στην Κωνσταντινούπολη, χωρίς την υποχρέωση να καταβάλλουν οποιοδήποτε φόρο. Έτσι οι Βενετοί βρέθηκαν σε πλεονεκτική θέση σε σύγκριση με τους ντόπιους βυζαντινούς εμπόρους. Εκτός από αυτά, ο αυτοκράτορας τους παραχώρησε στην Κωνσταντινούπολη πολλά καταστήματα, καθώς και τρεις αποβάθρες στην προκουμαία απέναντι από τον Γαλατά. [...]

Georg Ostrogorsky, *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, τόμ. Β', (μφ. Ιω. Παναγόπουλος), εκδ. Στ. Βασιλόπουλος, σσ. 20 – 23 (διασκευή)

Αξιοποιώντας στοιχεία του πιο πάνω παραθέματος και τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α) Σε ποια συμφωνία γίνεται αναφορά στο πιο πάνω παράθεμα και από ποιο βυζαντινό αυτοκράτορα αποφασίστηκε η συμφωνία αυτή; **(μον. 0,5)**
- β) Να αναφέρετε τρία (3) προνόμια που παραχωρήθηκαν στους Βενετούς με βάση αυτή τη συμφωνία. **(μον. 1,5)**
- γ) Ποιες δύο (2) συνέπειες προέκυψαν για το Βυζάντιο μετά από αυτή τη συμφωνία με τους Βενετούς; **(μον. 1)**

2.

Η πίεση που ασκούσαν οι φοροεισπράκτορες στους στρατιώτες, στο Βυζάντιο κατά τον 11ο αιώνα μ.Χ., έκανε αυτούς, καθώς και τους μικρούς και μεσαίους ελεύθερους ιδιοκτήτες, έρμια* των αδηφάγων δυνατών, δηλαδή των οικονομικά και γενικότερα κοινωνικά ισχυρών, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι την ισχύ τους επεδίωκαν να απορροφήσουν την περιουσία των αδυνάτων, που συχνά γειτόνευαν μαζί τους. Μετά από μια κακή σοδειά ή μια επιδημία στα ζώα, η οποία οδηγούσε ορισμένους αγρότες στην πτώχευση και την απελπισία, οι ισχυροί γείτονές τους παραδοκούς για να αγοράσουν σε εξευτελιστική τιμή τη γη τους. Ο κίνδυνος να εκλείψει η τάξη των μικρών και μεσαίων ιδιοκτητών γης από τον πληθυσμό της υπαίθρου, δηλαδή η τάξη που εξασφάλιζε μια κοινωνική και δημογραφική ισορροπία, κυρίως, όμως εξασφάλιζε στον

στρατό δωρεάν έμψυχο υλικό, οδήγησε τη βυζαντινή κυβέρνηση να λάβει μέτρα προστασίας των μικρών κλήρων και των στρατιωτικών κτημάτων ειδικότερα. [...]

Ταξιάρχης Κόλλιας, *Η θέση του στρατιωτικού στη βυζαντινή κοινωνία*, εκδ. Ιδρύματος Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994, σσ. 24-25

*το έρμαιο = ο απόλυτα εξαρτημένος

Αξιοποιώντας στοιχεία του πιο πάνω παραθέματος και τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α)** Να αναφέρετε δύο (2) από τις επιδιώξεις των δυνατών. **(μον. 1)**
- β)** Να αναφέρετε και να εξηγήσετε δύο (2) λόγους για τους οποίους οι δυνατοί αποτελούσαν απειλή για το Βυζάντιο. **(μον. 1)**
- γ)** Να αναφέρετε και να εξηγήσετε ένα (1) μέτρο με το οποίο η βυζαντινή εξουσία προσπάθησε στις αρχές του 11ου μ.Χ. να περιορίσει την αρπακτική συμπεριφορά των δυνατών. **(μον. 1)**

3.

Από την εποχή της ειδωλολατρικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, όταν η νομοθετική εξουσία ανήκε αποκλειστικά στον αυτοκράτορα, η μόνη μορφή νομοθεσίας ήταν η έκδοση των αυτοκρατορικών νόμων (leges). [...] Στα μέσα, δε, του 3ου αιώνα μ.Χ. [...] οι νομικές εκδόσεις περιορίστηκαν σε φτωχές συλλογές, που είχαν σκοπό να βοηθήσουν τους δικαστές, που δεν μπορούσαν να μελετήσουν όλη τη νομική φιλολογία [...], προσφέροντάς τους αποσπάσματα από τους αυτοκρατορικούς νόμους και τα έργα παλαιών διεθνώς γνωστών νομικών. Οι συλλογές αυτές, όμως, ήταν ιδιωτικές, χωρίς καμιά επίσημη αναγνώριση. Στην πραγματικότητα, λοιπόν, ένας δικαστής έπρεπε να συμβουλευεται όλους τους αυτοκρατορικούς νόμους και όλη την κλασική φιλολογία, πράγμα που ξεπερνούσε τις ανθρώπινες δυνατότητες. Δεν υπήρχε κανένα επίσημο όργανο για τη δημοσίευση των αυτοκρατορικών νόμων, που αυξάνονταν ποσοτικά κάθε χρόνο και δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν εύκολα, αφού μερικά νέα διατάγματα αναιρούσαν ή τροποποιούσαν τα παλαιά. Όλα αυτά εξηγούν την επείγουσα ανάγκη για μια απλή συλλογή των αυτοκρατορικών διαταγμάτων, προσιτή σε αυτούς που θα τη χρησιμοποιούσαν. [...] Ο Ιουστινιανός ανέλαβε το τεράστιο έργο της σύνθεσης ενός κώδικα όλων των αυτοκρατορικών νόμων, μέχρι την εποχή του, καθώς και της αναθεώρησης των παλαιών νομικών συγγραμμάτων. [...] Το καταπληκτικό νομοθετικό έργο του 6ου αι. μ.Χ., παρά τις φυσικές ατέλειες που παρουσίαζε στην εκτέλεσή του και παρά τα μεθοδικά του σφάλματα, υπήρξε πολύ σημαντικό.

<http://byzantin-history.blogspot.com.cy/2009/12/blog-post.html> (διασκευή)

Αξιοποιώντας στοιχεία του πιο πάνω παραθέματος και τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α)** Να αναφέρετε και να εξηγήσετε δύο (2) λόγους που κατέστησαν αναγκαία την αναθεώρηση και την κωδικοποίηση των νόμων από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό. **(μον. 1)**

β) Να αναφέρετε τέσσερα (4) έργα τα οποία περιλαμβάνονται στο νομοθετικό έργο του Ιουστινιανού. **(μον. 1)**

γ) Να αναφέρετε και να εξηγήσετε έναν (1) λόγο που να δικαιολογεί τη σημασία του νομοθετικού έργου του Ιουστινιανού. **(μον. 1)**

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 4)

Να απαντήσετε σε **ΔΥΟ (2) ΜΟΝΟ** από τις πιο κάτω ερωτήσεις.
Κάθε ερώτηση βαθμολογείται με δύο (2) μονάδες.

1.

Η αραβοβυζαντινή συνθήκη του 688 μ.Χ. [...] για τους Βυζαντινούς ήταν μια απλή συμφωνία που υπαγορεύθηκε από την αναπόφευκτη ανάγκη συμβιβασμού, αφού η Κύπρος βρισκόταν μακριά από τα βυζαντινά λιμάνια και σε απόσταση αναπνοής από τα αραβικά εδάφη. [...] Στη διάρκεια της περιόδου ουδετερότητας, όπως μας πληροφορούν οι ελληνικές επιγραφές, στην Κύπρο εξακολουθούν να υπάρχουν αξιωματούχοι, διορισμένοι από την Κωνσταντινούπολη, για να παραλάβουν το μερίδιο του Βυζαντίου από τους φόρους. Αντίθετα, οι Άραβες για την είσπραξη του ετήσιου φόρου στέλνουν κάθε χρόνο ειδικές αποστολές στην Κύπρο. Ρήξεις της συμφωνίας ουδετερότητας παρουσιάστηκαν αρκετές φορές κατά την περίοδο των Ομαϊάδων* (661-750 μ.Χ.). Σημαντική είναι η περίπτωση της μετοικεσίας ομάδας Κυπρίων, το 691 μ.Χ., στην Αρτάκη. Η τελευταία παραβίαση της συμφωνίας τοποθετείται στα έτη 746–47 μ.Χ., όταν έγινε η ναυμαχία της Κεραμαίας στην επαρχία της Καρίας, όπου ο βυζαντινός στόλος κατατρόπωσε τον αραβικό.

Christides Vassilios, *The Image of Cyprus in the Arabic Sources*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' - Γραφείον Κυπριακής Ιστορίας, Λευκωσία 2006, σσ. 192-193 (διασκευή)

*Ομαϊάδες: μεγάλο ισλαμικό χαλιφάτο (= πολιτικό – θρησκευτικό κράτος των μουσουλμάνων)

Αξιοποιώντας στοιχεία του πιο πάνω παραθέματος και τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Για ποια συνθήκη γίνεται λόγος (απλή αναφορά) στο πιο πάνω παράθεμα; **(μον. 0,25)**

β) Ανάμεσα σε ποιους συμφωνήθηκε η συγκεκριμένη συνθήκη; **(μον. 0,5)**

γ) Να αναφέρετε δύο (2) από τους όρους που προνοούσε αυτή η συνθήκη. **(μον. 0,5)**

δ) Να δώσετε το περιεχόμενο του όρου *Μετοικεσία Κυπρίων* (691 μ.Χ.). **(μον. 0,25)**

ε) Από ποιο βυζαντινό αυτοκράτορα αποφασίστηκε η Μετοικεσία Κυπρίων και για ποιο λόγο; **(μον. 0,5)**

2.

Όσον αφορά την Κύπρο, ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός, επειδή επισήμανε τη στρατηγική της θέση, μετέβαλε το νησί σε στρατιωτικό οχυρό. Έτσι, ανήγειρε σε νευραλγικά σημεία του νησιού διάφορα κάστρα και μοναστήρια. Οι Βυζαντινοί θα μπορούσαν από την Κύπρο να παρακολουθούν και να ελέγχουν τις κινήσεις των σταυροφόρων. [...] Την ίδια φροντίδα για την άμυνα του νησιού επέδειξαν και οι Κομνηνοί, διάδοχοι του Αλέξιου Α΄.

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού & Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, *Ιστορία της Κύπρου, Βυζαντινή Περίοδος*, Λευκωσία 2012, σ. 48

Αξιοποιώντας στοιχεία του πιο πάνω παραθέματος και τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α)** Να εξηγήσετε γιατί οι Κομνηνοί θωράκισαν αμυντικά το βόρειο μέρος της Κύπρου κατά την Κυρίως Βυζαντινή περίοδο. **(μον. 1)**
- β)** Να αναφέρετε δύο (2) τύπους αμυντικών έργων με τα οποία οι Κομνηνοί ενίσχυσαν την άμυνα του νησιού. **(μον. 0,5)**
- γ)** Να αναφέρετε την ονομασία δύο (2) αμυντικών έργων της περιόδου των Κομνηνών στην κατεχόμενη Κύπρο. **(μον. 0,5)**
- 3. α)** Παρουσιάζοντας δύο (2) επιχειρήματα, να εξηγήσετε πού οφείλεται η μεγάλη αξία των κυπριακών ψηφιδωτών παραστάσεων της Πρωτοβυζαντινής περιόδου. **(μον. 1)**
- β)** Να αναφέρετε την ονομασία δύο (2) σωζόμενων ψηφιδωτών συνθέσεων της Πρωτοβυζαντινής περιόδου, στις οποίες η Παναγία είναι το κεντρικό πρόσωπο. **(μον. 0,5)**
- γ)** Τι εικόνιζαν τα θέματα των μωσαϊκών δαπέδων και γιατί; **(μον. 0,5)**

Η Διευθύντρια

Δρ Μαρία Γεωργίου